

Asia: VN/26873/2024

Lausuntopyyntö: Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta annetun direktiivin (NKV-direktiivi) täytäntöönpano; työryhmän mietintö

Direktiivin suhde nykytilaan

Mitä huomioita teillä on kansallisen nykytilan ja direktiivin suhteen arvioinnista? Pyydämme arviossanne keskittymään siihen, mitä direktiivi näkemyksenne mukaan edellyttää vähimmäistasolla.

Suomen nykyinen lainsäädäntö täyttää monilta osin direktiivin vähimmäisvaatimukset. Muodollinen säädösvastaavuus ei kuitenkaan yksin riitä, vaan uhrien oikeuksien, suojelun ja palveluihin ohjautumisen on toteuduttava myös käytännössä. Tarvitaan kansallista ohjausta ja yhtenäisiä rakenteita, jotta alueellinen yhdenvertaisuus toteutuu.

Pirkanmaan hyvinvointialue on tehnyt pitkäjänteistä työtä lasten väkivallalta suojaamiseksi myös silloin, kun väkivallan uhka ei suoraan kohdistu lapseen itseensä, vaan on esimerkiksi perheen huolta pitävien aikuisten välistä. Tämän vuoksi nk. lapsirauharikos kaikkine tarkennuksineen on tervetullut lisä nykylainsäädäntöön. Erityisen haavoittuvassa asemassa olevan todistajan (lapsi) ollessa kyseessä tai erityisen haavoittuvassa asemassa olevaan asianomistajaan kohdentuva (lähisuhdeväkivalta) tulisi tulevaisuudessa tunnistaa aina koventamisperusteena.

Keskeiset ehdotukset

Mikä on näkemyksenne esityksen keskeisistä ehdotuksista ja suhteesta direktiivin edellyttämään vähimmäistasoon? Pyydämme kommentoimaan jokaista kohtaa erikseen kunkin otsikon alle.

Ehdotus on kannatettava ja tarpeellinen. Palveluihin ohjauksen tulee olla nopeaa, palveluketjujen selkeitä ja moniammatillisen yhteistyön toimivaa. Tämä edellyttää riittävää resurssointia. Uhrien suojelutarpeen varhainen ja järjestelmällinen arviointi vahvistaa uhrien turvallisuutta ja parantaa mahdollisuuksia kohdentaa suojelutoimenpiteet oikea-aikaisesti.

Asianomistajan suojelun tarpeen arviointia koskeva ehdotus

Pirkanmaan hyvinvointialueen näkemyksen mukaan suojelun tarpeen ja riskinarvioinnin osalta tarvitaan selkeämpiä velvoitteita monialaisen työryhmätyöskentelyn sekä tuki- ja

konsultaatorakenteiden luomiseksi. Eri alueilla ja organisaatorakenteissa on paljon hyviä käytäntöjä, mutta niiden säilyminen tulisi säätää lailla. Tämä toisi yhdenvertaisuutta kansallisesti.

Rikoslain muuttamista koskeva ehdotus

-

Ehdotus erityisen suojelun tarpeessa olevan asianomistajan kuulustelua koskevien säännösten laajentamisesta koskemaan seksuaalirikoksen tai lähisuhdeväkivallan asianomistajan lasta tai asianomistajan kanssa samassa kotitaloudessa asuvaa hänestä riippuvaisessa asemassa olevaa henkilöä, joka on muodollisesti rikosprosessissa todistajan asemassa

-

Ehdotus asianomistajan yhteystietojen välittämistä tukipalveluihin koskevan säännöksen laajentamisesta koskemaan erityisen suojelun tarpeessa olevaa seksuaalirikoksen tai lähisuhdeväkivallan asianomistajaa

-

Ehdotus yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävästä jatkossa seurata ja arvioida Istanbulin sopimuksen ohella NKV-direktiivin tarkoittamia toimintapolitiikkoja ja toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on ehkäistä ja torjua direktiivin soveltamisalaan kuuluvan väkivallan kaikkia muotoja

Ehdotus yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävästä on kannatettava. Yhdenvertaisuusvaltuutetun tekemä aktiivinen tarkastelu Istanbulin sopimuksen toimeenpanon osalta on tuonut hyvinvointialueille parempaa ymmärrystä naisiin ja lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyn pulmakohdista. Tämä on varsin suositeltavaa laajentaa koskemaan myös direktiivin toteutumista.

Seri-tukikeskuksia koskeva ehdotus

-

Seri-tukikeskuksiin liittyvä muutosehdotus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin

-

Vaikutukset

Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

Esitys lisää todennäköisesti hyvinvointialueiden kustannuksia mm. uusista velvoitteista, henkilöstön kouluttamisesta ja palvelujen kehittämisestä johtuen. Myös Seri-keskusten toiminta vaatii taloudellisia panostuksia. Hyvinvointialueiden riittävä pysyvä rahoitus on varmistettava.

Millaisia vaikutuksia viranomaisten toimintaan arvioitte esityksellä olevan?

-

Millaisia muita yhteiskunnallisia vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

Mietinnössä käydään huolellisesti läpi nykylainsäädännön vastaavuus direktiivin edellyttämällä tavalla. Kuitenkin useissa kohdissa yleisesti tunnistetaan tarve tukevoittaa rakenteita. Tämä olisi mahdollista lainsäädännön päivittämisellä ja rakenteiden velvoittamisella. Väkivaltaa ja sen

seurauksia ehkäistään vaikuttavimmin eri ammattilaisten kyvyllä tunnistaa erityisessä riskissä olevat henkilöt niin tekijyyden kuin kokijisuudenkin osalta. Varhainen tunnistaminen mahdollistaa varhaisen tuen ja avun sekä tosiasiallisen muutoksen yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmasta. Eri toimijoiden (valtio, kunnat, hyvinvointialueet, muut toimijat) rooleista tulisi säätää selkeästi lailla.

Millaisia muita vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan? (Esimerkiksi ihmisryhmiin kohdistuvat vaikutukset)

Esitys ja nykylainsäädännön voimassa ollessa tehdyt huomiot viranomaisten ja muiden toimijoiden puutteellisesta osaamisesta väkivaltariskin ja suojelun tarpeen arviointiin sekä rangaistusten koventamisperusteisiin liittyen olisivat edellyttäneet nyt kirjattua selkeämpää linjaa rakenteiden ja roolien kuvaamiseksi niin hyvinvointialueilla kuin kansallisestikin. Riskinarviointi oikea-aikaisesti ja laadukkaasti toteutettuna pelastaa ihmishenkiä, pysäyttää ylisukupolvisia väkivaltaketjuja sekä säästää inhimillistä kärsimystä ja kustannuksia.

Vaihtoehtoiset ratkaisut

Onko jokin muu tapa, jolla direktiivin edellyttämät vähimmäisvelvoitteet voitaisiin toteuttaa?

Direktiivin vähimmäisvelvoitteet voidaan saavuttaa esitetyillä muutoksilla. Jatkossa tulee tarkastella erityisesti moniammatillisen riskinarvioinnin velvoittavaa sääntelyä ja väkivaltatyön kansallista ohjausta ja rakenteiden yhdenvertaisuutta.

Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Miten kommentoitte mietinnön näkemyksiä, jotka koskevat suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä (mietinnön jakso 11)?

Pirkanmaan hyvinvointialueella ei ole huomautettavaa mietinnössä esitettyihin perustuslakia ja säätämisjärjestystä koskeviin arvioihin.

Muut havaintonne ja kommenttinne esitysluonnoksesta

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

NKV-direktiivin johdanto-osan kappaleen 58 mukaan erityistukipalvelujen olisi tarjottava uhreille heidän erityistarpeisiinsa yksilöityä tukea. Pirkanmaan hyvinvointialue haluaa nostaa esiin, että erityistukipalveluiden (Seri-tukikeskukset, Nollalinja, turvakodit) lisäksi julkinen terveydenhuolto ja sosiaalihuolto tuottavat palveluita naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan uhreille. Sote-palvelut eivät kuitenkaan pysty nykyisellään vastaamaan väkivallan uhrien tai tekijöiden palvelutarpeisiin.

Väkivallan välittömällä ja välillisillä uhreilla (esimerkiksi huolenpidon alla olevat lapset ja nuoret) tunnistetaan tavanomaisesti monenlaisia suojelu- ja tukitarpeita. Jotta näihin tarpeisiin voitaisiin vastata tehokkaasti, jäsenvaltioiden olisi tarjottava erityistukipalveluja samoissa tiloissa, koordinoimalla palveluja yhteyspisteen kautta tai helpottamalla näiden palvelujen saatavuutta keskitetyn verkossa toimivan yhteyspisteen kautta

Kaikkia suojelu- ja erityistukipalveluja ei tarjota Suomessa samoissa tiloissa tai saman palveluntarjoajan toimesta. Suomessa ei ole artiklan 4 kohdassa tarkoitettua yhteyspistettä, josta

koordinoitaisiin suojelu- ja erityistukipalveluita. Rakenteiden ja palvelujen kehittämiseksi on selkeä tarve, yhteyspiste olisi tarkoituksenmukaista tuoda osaksi suomalaisia palveluja.

Yleisinä huomioina:

Direktiivin vähimmäistason muodollinen täyttäminen ei yksin riitä; toimeenpanon on vahvistettava uhrien oikeuksia käytännössä.

Moniammatillista riskinarviointia, tiedonkulkua ja viranomaisyhteistyötä on vahvistettava.

Riittävä ja pysyvä rahoitus on edellytys uusien velvoitteiden toteuttamiselle.

Lasten, nuorten ja haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden asema tulee huomioida erityisesti.

Digitaalisen väkivallan ja kunniaan liittyvän väkivallan kaltaisiin ilmiöihin tarvitaan osaamista ja ennakoivaa toimintaa.

Muut havaintonne ja kommenttinne direktiivin vähimmäisvelvoitteita pidemmälle menevistä (kansallisista) tarpeista naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumiseksi?

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Direktiivin vähimmäisvelvoitteiden lisäksi tulee jatkossa vahvistaa väkivallan ehkäisyä sekä moniammatillista riskinarviointia ja moniammatillisen yhteistyön rakenteita. Naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyyn tarvitaan kansallista lainsäädäntöä, joka selkeyttää eri toimijoiden rooleja ja vastuita. Sääntelyä tulee kehittää niin, että siinä määritellään selkeästi eri toimijoiden tehtävät, luodaan monialaisen yhteistyön rakenteet ja varmistetaan ennaltaehkäisevän työn systemaattisuus ja jatkuvuus.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Esitysluonnoksen ehdotukset ovat pääsääntöisesti kannatettavia. Direktiivin minimitasoon täyttäminen ei kuitenkaan yksin riitä ratkaisemaan väkivallan monimuotoistuvia haasteita. Lainsäädäntöä tulee uudistaa, mutta sen lisäksi on panostettava ilmiöiden juurisyihin puuttumiseen ja palvelujärjestelmän riittävään resurssointiin. Hyvinvointialueiden rahoitus on varmistettava mahdollisten uusien velvoitteiden osalta.

Paavilainen Paula
Pirkanmaan hyvinvointialue - Sosiaali- ja terveysjohtaja